

Hamilton svarar Svedberg

Den iakttagelse Peter Svedberg gör om bundet bistånd är av marginellt intresse i sådan analys av riksdagens vetedebatt som jag försökt mig på [Hamilton 1975]. En förutsättning för att Svedbergs resonemang ska vara giltigt är att *kostnaderna för en omdisponering av mottagarlandets import är mindre än värdet av den ökningen av biståndet som den bundna formen medför*. Antag att Sverige överväger att ge bistånd och mottagaren får välja antingen en mindre mängd obundet bistånd eller en större mängd bundet bistånd. Mottagaren kommer i en sådan situation att välja bundet bistånd endast om han därigenom erhåller en så stor biståndsökning att hans merkostnader för den bundna formen täcks.

Situationen i december 1974 var att man hade 100 milj kr att använda på bistånd. Den bundna formen, dvs pengarna knutna till svenskt vete, medförde inte att totala mängden bistånd ökade. Detta är Svedberg medveten om. I hela sin text skriver han som om en given summa finns tillgänglig för bistånd i givarlandet; frågan är bara om denna summa ska användas till bundet eller obundet bistånd. Enligt Svedberg spelar det ingen roll om bistånd ges i bunden form eftersom mottagarna ändå kan kringgå (de negativa) effekterna genom att förändra sammansättningen av sin import.

När summan för bistånd som finns tillgänglig i givarlandet är given (= valet mellan bundet och obundet bistånd påverkar inte totala summan tillgänglig för bistånd) blir följaktligen förutsättningen för att Svedbergs resonemang ska hålla att *kostnaderna för en omdisponering av mottagarlandets import är så obetydliga att de kan försummas*. Svedberg anser uppenbarligen att så är fallet: "(Mottagarlandet) minskar bara den mängd vete man tänkt importera och använder den valuta som frigörs till att köpa de varor man anser sig ha större behov av än ytterligare vete" (min kursivering). Nu är det emellertid sällan "bara" att ändra beslut och rutiner i ett u-lands administration.

En av de egenskaper som är mest utmärkande för ett u-land är dess brist på administrativ effektivitet och kapacitet, inte minst i fråga om utrikeshandelns administration. Vid en svedbergsk omdisponering av importen måste tex den knappa faktorn "administrativ kunnighet" sköta om import av de nya (alternativa) varorna, minska importen av

andra varor plus hålla kontakt med anämarna inom landet. Själv tycker jag det är uppenbart att ett bättre alternativ till sådant administrativt idisslande vore att ge mottagarna en fri importkredit (kontanter) att disponera enligt egna önskemål. En fri importkredit medför att man inte slösar bort den knappa faktorn "administrativ kunnighet" på att försöka kringgå effekterna av i-länders bundna bistånd. Svedberg är också av texten att döma medveten om att omdisponeringar ställer krav på mottagarnas administration.¹ Min slutsats måste bli att antingen betraktar Svedberg en ytterligare belastning på en redan svag och ineffektiv u-landsadministration som en försumbar kostnad (vilket jag absolut inte kan acceptera) eller också håller inte den svedbergiska tesen "att det inte spelat någon roll för mottagarländerna om vetebiståndet var att föredra framför att riksdagen hade försökt att fastställa exakt vad mottagarländerna 'behöver'".

En ytterligare aspekt på den aktuella svenska vetedebatten, som Svedberg sopar under sin matta, är att det tidsmässigt knappast kan ha varit möjligt för mottagarna att göra några svedbergiska omdisponeringar av sin import.²

¹ "Det hade... inte gjort något om riksdagen bestämt att varubiståndet skulle bestå av en samling olika varor som vi från svensk sida tycker att de svältdrabbade länderna behöver. Skillnaden hade bara blivit att administrations- och anpassningskostnaderna hade blivit väsentligt högre, både i Sverige och mottagarländerna. Man kan utan större svårighet tänka sig halva SIDA:s personalstyrka frenetiskt arbetande med att effektuera ett sådant riksdagsbeslut samtidigt som ett minst lika stort antal tjänstemän i *värt och ett* av mottagarländernas handelsministrar arbetar än hårdare för att anpassa respektive lands import så att de svenska biståndspaketet inte kolliderar alltför hårt med landernas egna preferenser." (Mina kursiveringar.)

² Av de många andra aspekterna på bunden livsmedelshjälp till u-länder som finns (men som jag dock valde att utelägna då de inte är särskilt intressanta i den aktuella vetedebatten) vill jag peka på en enda nämligen att en biståndsansats endast är en komponent i ett diplomatiskt "spel" över flera tidsperioder mellan givare och mottagare. Detta försvårar utvärderingen av en enskilda biståndsansats. Tex kan ett u-land välja att acceptera en svensk biståndsansats som u-landet kanske i och för sig tycker är av låg kvalitet därför att u-landsregeringen vill hålla sig väl med det godhjärtade SIDA-

Under senare år har man i ekonomiska resonemang alltmer försökt fånga in det faktum att u-ländernas möjligheter till ekonomisk-politiska åtgärder starkt begränsas av brister i deras administrativa kapacitet att genomföra beslut (t ex i fråga om ekonomisk planering).³ Denna skäliga enkla iakttagelse skulle naturligtvis ekonomerna långt tidigare ha inkorporerat i sina analyser än vad som tyvärr varit fallet. Dock, bättre sent än aldrig! Att Svedberg inte ansluter sig till denna allmänna strävan efter ökad realism är bara att beklaga.⁴

Påståendet att ett substitutionsförärrande à la Svedberg fungerar "i praktiken" kan enligt min mening inte dras från det empiriska material som anförs. Svedbergs slutsats i denna del av hans artikel är att "mottagarländerna ser till att en del av biståndet går till finansieringen av investeringsprojekt som man annars hade finansierat med inhemskt sparande, vilket betyder att en del av biståndet omvandlas till konsumtion". För det första, i fråga om vetebiståndet i december 1974 var alternativet till ökat bistånd, såvitt jag begriper, att de svältande dog. Är det någon som i debatten hävdar att vete hjälpen skulle hindra totala sparandet i mottagarländerna från att sjunka eller med andra ord, var det någon som hävdade att t ex Indien skulle dra ned på sitt investeringsprogram till förmån för de svältande om inte Sverige gav bistånd? För det andra, *hypotesen* att ett ökat kapitalinflöde i u-länder medför minskat inhemskt sparande är en livligt diskuterad *hypotes* och inte ett bevisat faktum, vilket är det intryck man får av Svedbergs framställning. "The general finding of a negative correlation between domestic saving and capital inflow (in developing countries) is not accompanied by an agreement on the hypothesis (appropriate to use). Moreover, this finding may in part reflect a tautological rela-

forts fotnot 2

och UD-folket i hopp om att i framtiden mottaga biståndsinsatser av högre kvalitet från Sverige.

³ Jämför t ex resonemangen om möjligheten att förverkliga en optimal sparkvot i Little och Mirrlees [1974] och den sk "property rights" litteraturen, t ex Bhagwati [1971].

⁴ Det kan inte nog understrykas att det svedbergska resonemanget, som han själv påpekar *en passant* endast är gångbart för den grupp av varor som kallas homogena, dvs i allmänhet obearbetade livsmedel och råvaror. En poäng i sammanhanget är att u-länderna vanligtvis torde exportera snarare än importera homogena varor.

tionship between capital inflow and gross domestic saving as measured" skriver Mikesell och Zinser i sin översikt av sparandet i u-länderna [Mikesell och Zinser 1973, s 19]. (Se även sid 14—15.) "Further, for the purposes of these regressions (on savings and capital inflow) capital inflow is taken to be current foreign deficit. Both Stewart [1971] and Lipton [1972] have shown that this can be misleading. Low saving may cause a balance of payments deficit if it is insufficient to meet investment" [Stern 1974, s 208]. Det empiriska material Svedberg stöder sig på är alltså i själva verket inte alls entydigt!

Problemet med Svedbergs artikel är att han pressar en teoretisk modell om imports substitution på den svenska vetedebatten. Praktiska överväganden gör emellertid att modellen är olämplig för en analys av denna debatt. Jag är övertygad om att Svedbergs slutsats om bundet bistånd är förhastad eftersom u-ländernas inledningsvis nämnda kostnader för att disponera om sin importsammansättning inom överskådlig framtid kommer att vara tillräckligt höga för att spela en stor roll för dem, om än inte för Svedberg!

Ph D Carl Hamilton

Institutet för internationell ekonomi

Referenser

- Bhagwati, J. N., [1971], "The generalized theory of distortions and welfare", i *Trade, Balance of Payments and Growth*, red J. N. Bhagwati, Jones, R. W., Mundell, R. A. och Vanek, J., Amsterdam och London
- Hamilton, C., [1975], "Vetedebatten", *Ekonomisk Debatt*, årg 3, nr 2
- Lipton, M., [1972], "Aid allocation when aid is inadequate", i *Foreign Resources and Economic Development*, red T. Byres, London
- Little, I. M. D.—Mirrlees, J. A., [1974], *Project Appraisal and Planning for Developing Countries*, London
- Mikesell, R. F.—Zinser, J. E., [1973], "The Nature of the Savings Function in Developing Countries: A Survey of the Theoretical and Empirical Literature", *Journal of Economic Literature*, årg 11, nr 1
- Stern, N. H., [1974], "Professor Bauer on Development: A review article", *Journal of Development Economics*, årg 1, nr 3
- Stewart, F., [1971], "Comment on Griffin 1970", *Bulletin of Oxford University Institute of Economics and Statistics*, årg 33, nr 2